

PROVOCĂRI ȘI OPORTUNITĂȚI ÎN ORIENTAREA ÎN CARIERĂ – STUDIU COMPARATIV**Compararea rezultatelor cercetărilor empirice desfășurate în rândul tinerilor din județul Satu Mare
și din județul Szabolcs-Szatmár-Bereg****REZUMAT**

Cercetările paralele realizate în regiunea de graniță confirmă faptul că de ambele părți ale frontierei există probleme structurale similare – precum, accesul redus la servicii, slăbiciunile consilierii în carieră și inegalitățile teritoriale – care îngreunează planificarea carierei tinerilor. Totuși, pot fi observate anumite diferențe în ceea ce privește atitudinile tinerilor și rolul familiei: în România se remarcă o atitudine ușor mai orientată spre obiective în rândul tinerilor, deși și aici predomină gândirea pe termen scurt și lipsa unei perspective asupra viitorului. În schimb, în Ungaria este mai accentuată lipsa de motivație și tendința de a se lăsa purtați de val. Familia reprezintă un sprijin important în ambele regiuni, însă evaluările experților diferă: în România influența excesivă a familiei este adesea considerată o problemă, în timp ce în Ungaria este mai degrabă îngrijorătoare lipsa unor modele familiale de urmat. În ambele regiuni se constată deficiențe critice în cadrul instituțional al orientării în carieră, dar în moduri diferite: în România dificultățile sunt cauzate mai ales de infrastructura slabă din mediul rural și de acoperirea redusă a serviciilor, în timp ce în Ungaria acestea derivă din lipsa generală a unui sistem și a unor forme eficiente de sprijin pentru tineri.

INTRODUCERE

Cercetările empirice desfășurate în cadrul proiectului UNITY permit, pentru prima dată, realizarea unei analize comparative cuprinzătoare privind situația orientării în carieră din județul Satu Mare și județul Szabolcs-Szatmár-Bereg. În cadrul cercetărilor au fost implicați 416 elevi (207 din România și 219 din Ungaria) și un total de 119 specialiști (55 din România și 64 din Ungaria), oferind astfel o imagine reprezentativă asupra provocărilor din zona transfrontalieră.

COMPARAȚIA DATELOR DEMOGRAFICE ȘI A FUNDALULUI FAMILIAL**Sprijinul familial și situația socio-economică**

Sprijinul familial este prezent într-o măsură similară în rândul respondenților din România și Ungaria, însă se observă diferențe în intensitatea acestuia: 75% dintre liceenii din România beneficiază de sprijin total (51%) sau parțial (24%) din partea familiei pentru continuarea studiilor, în timp ce în Ungaria proporția celor sprijiniți este de 74%. Totuși, procentul părinților care pot oferi un sprijin complet este mai scăzut în rândul elevilor maghiari (34,6%), iar ponderea celor care nu primesc deloc sprijin din motive financiare este mai ridicată (13,5% față de 7%).

Romania - Hungary

În ceea ce privește nivelul de educație al părinților, se constată diferențe semnificative între elevii din ciclul gimnazial și cei din ciclul liceal: în județul Szabolcs-Szatmár-Bereg, 66,1% dintre elevii de gimnaziu provin din familii în care niciun părinte nu are studii superioare, proporție care urcă la 80,8% în rândul liceenilor. Situația este similară și în județul Satu Mare. În cazul liceenilor români, 8% dintre mame și 8% dintre tați au studii superioare. În schimb, părinții elevilor de gimnaziu din România au, în general, un nivel de educație mai ridicat: 42% dintre mame și 30% dintre tați au absolvit învățământul superior.

Diferențe privind structura așezărilor

Distribuția elevilor în funcție de localitatea de reședință evidențiază **diferențe semnificative**: în eșantionul din România, 62% dintre liceeni și 18% dintre elevii de gimnaziu locuiesc în mediul rural, comparativ cu 41% și respectiv 36% în cazul eșantionului din Ungaria. Aceste diferențe au un impact direct asupra accesului la servicii și asupra opțiunilor de orientare profesională.

ATITUDINI ȘI NIVELUL DE INFORMARE PRIVIND ALEGEREA CARIEREI

Maturitate și fermitate decizională

Elevii din Ungaria prezintă un grad mai ridicat de maturitate în luarea deciziilor: 50% dintre liceeni au deja o idee clară privind continuarea studiilor, față de doar 37% dintre liceenii din România. În cazul elevilor de gimnaziu, situația este inversă – 69% dintre elevii români știu deja la ce liceu vor merge, în timp ce în Ungaria această proporție este semnificativ mai scăzută (37%).

Preferințe pentru discipline și domenii de interes

O diferență remarcabilă este că 45% dintre elevii români de gimnaziu preferă domeniile reale, în timp ce în rândul elevilor din Ungaria domină disciplinele umaniste (32,2%). În cazul liceenilor, 42% dintre elevii din România aleg discipline tehnice/profesionale, în timp ce în Ungaria acest domeniu nu este prioritar pentru niciun respondent. Această discrepanță poate fi explicată prin faptul că 40,4% dintre elevii unguri urmează cursuri la licee teoretice, în timp ce respondenții români frecventează în principal licee tehnice sau școli profesionale.

Obiceiuri de informare

În ambele țări, familia reprezintă principala sursă de informare – în rândul elevilor de gimnaziu chiar singura (România: 73%, Ungaria: 79,1%; în rândul liceenilor: 53% și respectiv 41,3%). Totuși, există diferențe semnificative în ceea ce privește apelarea la consiliere formală și importanța opiniei cadrelor didactice: în România, 62% dintre elevii de gimnaziu și 51% dintre liceeni solicită informații despre orientarea profesională de la profesori; în Ungaria, aceste procente sunt de aproximativ 30%, respectiv 39%. Rolul internetului este semnificativ în rândul liceenilor din ambele județe: 58,7% dintre elevii unguri și 62% dintre cei români își obțin informațiile din această sursă.

Romania - Hungary

DISPONIBILITATEA PENTRU MOBILITATE ȘI VIZIUNI ASUPRA VIITORULUI

Intenții privind studiile și munca în străinătate

Disponibilitatea pentru mobilitate este semnificativă în rândul elevilor din ambele județe. Peste o cincime (21,2%) dintre liceenii din Ungaria au planuri concrete de a studia sau munci în străinătate în viitor, iar alți 38,5% nu au luat încă o decizie fermă, dar iau în considerare această posibilitate. În cazul elevilor din România, aceste proporții sunt ușor mai scăzute, dar rămân semnificative: 18% au planuri clare, iar 30% se gândesc la această opțiune.

Competențe lingvistice și capital cultural

Există diferențe esențiale în ceea ce privește competențele lingvistice. 94% dintre elevii români vorbesc limba engleză, iar 42% cunosc limba maghiară, ceea ce constituie un avantaj semnificativ pe piața muncii din zona de graniță. Competențele lingvistice ale elevilor din Ungaria sunt, conform datelor, mai reduse, fapt care le poate limita posibilitățile de mobilitate.

Atitudini față de învățământul dual

În ceea ce privește percepția asupra învățământului dual, incertitudinea este mai mare în rândul elevilor români – 41% au răspuns „poate, dar nu sunt sigur”. În partea ungară, această proporție este de 33,7%. Ponderea celor care au planuri concrete în acest sens este redusă de ambele părți (16,3% în Ungaria, respectiv 22% în România).

Prioritizarea obiectivelor de carieră

Siguranța și stabilitatea reprezintă priorități în ambele județe, însă accentele diferă. Pentru elevii din Ungaria, un salariu bun, siguranța pe termen lung și pasiunea pentru muncă au fost evaluate în mod egal cu aproximativ 4,30 puncte pe o scară de la 1 la 5. Elevii români au indicat aceleași obiective ca fiind cele mai importante, dar într-o proporție mai mare au apreciat ca esențiale utilitatea socială, ajutorarea altora și sensul muncii.

CONȘTIENTIZARE TEHNOLOGICĂ ȘI COMPETENȚE DIGITALE

Se observă un decalaj semnificativ, de ambele părți ale frontierei, în ceea ce privește luarea în considerare conștientă a impactului digitalizării asupra pieței muncii. Doar 39,4% dintre liceenii din Ungaria iau în considerare acești factori, iar 27,9% nu s-au gândit deloc la acest aspect. Datele din România urmează un model similar (40%, respectiv 17%), însă lipsa de informare este mai pronunțată în Ungaria.

Romania - Hungary

COMPARAȚIA PERSPECTIVELOR SPECIALIȘTILOR

Gravitatea problemelor sistemice

Potrivit evaluărilor experților, lipsa viziunii asupra viitorului și a motivației este cea mai gravă problemă în ambele țări (în Ungaria: 3,94 puncte; în România, acest aspect apare dominant în răspunsurile calitative).

Se remarcă însă diferențe în percepția obstacolelor specifice:

- Cunoașterea tendințelor pieței muncii și a impactului digitalizării este percepută ca o problemă mai gravă de către experții din Ungaria.
- Lipsa sprijinului parental este considerată critică în ambele regiuni, dar cu manifestări diferite: în Ungaria, părinții sunt insuficient informați, în timp ce în România influența parentală excesivă limitează autonomia elevilor.
- Absența serviciilor de orientare în carieră este percepută ca o problemă structurală severă în Ungaria, în timp ce în România este vorba mai degrabă de provocări legate de accesibilitate și gradul de utilizare.

Accesibilitatea și calitatea serviciilor

Diferențele privind percepția serviciilor de orientare în carieră sunt semnificative. Doar 4,7% dintre experții unguri consideră eficient sistemul actual. În schimb, în România, majoritatea respondenților (41%) descriu serviciile ca fiind accesibile. Aproape 40% dintre aceștia consideră că funcționează servicii bine organizate de consiliere în carieră, cu rezultate bune și accesibilitate rezonabilă. Totuși, și în România se constată variații privind calitatea și eficiența: serviciile nu sunt omogene și există diferențe importante între școlile din mediul urban și cele din mediul rural.

În Ungaria, situația este cea mai precară în comune și sate, unde niciun respondent nu consideră că serviciile sunt eficiente și accesibile pe scară largă. Și în România elevii din zonele rurale beneficiază mai rar de sprijin specializat, fiind adesea nevoiți să se bazeze pe familie sau pe propriile căutări de informații.

DEFICIENȚE CRITICE ȘI PROVOCĂRI COMUNE

Probleme comune identificate:

1. **Influența redusă a consilierii profesionale:** Rolul consilierilor în orientarea în carieră este marginal de ambele părți ale frontierei (5,2% vs. 12,6%).
2. **Deficite de autocunoaștere:** Problema „nu știu la ce sunt bun” este frecventă în ambele regiuni, indicând o lipsă de reflecție personală și sprijin în dezvoltarea vocațională.
3. **Lipsa experiențelor practice:** Nevoia de a dobândi experiențe empirice este ridicată în ambele județe, subliniind necesitatea unor activități de tip practică/stagii.

Romania - Hungary

4. **Influența excesivă a familiei:** Opinia părinților domină în detrimentul sprijinului profesional; totuși, potrivit specialiștilor, în multe cazuri lipsește un model familial clar care să fie urmat.

Focalizări problematice specifice:

- **Provocări specifice Ungariei:** risc mai mare de apartenență la categoria NEET (tineri care nu urmează o formă de educație și nu lucrează), conștientizare scăzută a decalajului tehnologic.
- **Provocări specifice României:** inegalități semnificative între mediul urban și rural, limite infrastructurale în accesul la servicii de orientare și educație

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Constatări generale

Rezultatele cercetării susțin fără echivoc faptul că, cooperarea transfrontalieră nu este doar o oportunitate, ci o necesitate. Ambele regiuni se confruntă cu provocări similare, dar dispun de puncte forte diferite care se pot completa reciproc în mod benefic.

Recomandări strategice

1. **Dezvoltarea unei platforme comune de orientare în carieră:** Soluții digitale de tipul Laboro.ro ar fi utile de ambele părți ale frontierei.
2. **Instituționalizarea schimbului de expertiză:** Combinarea experienței profesionale din Ungaria cu modelele de sprijin familial din România.
3. **Dezvoltarea serviciilor bilingve:** Valorificarea conștientă a avantajelor competitivității pe piața muncii prin bilingvism româno-maghiar.
4. **Coordonarea programelor de mobilitate:** Oferirea de alternative de mobilitate în regiunea de frontieră pentru a reduce migrația tinerilor.
5. **Programe comune de învățământ dual:** Creșterea prestigiului educației profesionale și adaptarea acesteia la cerințele pieței muncii.

Cooperarea transfrontalieră în orientarea în carieră nu doar că permite o abordare mai eficientă a problemelor comune, ci generează o nouă calitate în paleta de oportunități oferite tinerilor. Rezultatele proiectului UNITY demonstrează că, gândirea și acțiunea comună pot oferi alternative concrete în fața provocărilor demografice din regiune.